

Obieg

zamknięty.

w fotografii

Odpady

Obieg zamknięty. Odpady w fotografii

Poprojektowa publikacja
Interzero i Muzeum Fotografii
w Krakowie dla osób
edukujących w tematach
ekologicznych i kulturowych

interzero®
zero waste solutions

 MuFo
Muzeum Fotografii
w Krakowie

Spis treści

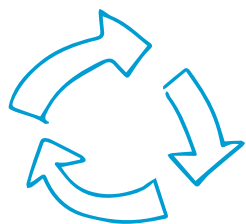
Powróćmy do obiegu	5
Muzeum współpracujące się	7
Fotografia stawia pytania	9
Odpady i emocje mieszane	11
Geneza	16
Założenia	17
Cel projektu	18
Odbiorcy	19
Projekt krok po kroku	20
Warsztaty wprowadzające do tematu odpadów	21
Warsztaty fotograficzne z dr. Rafałem Siderskim	35
Zdjęcia uczestników warsztatów fotograficznych	47
Opisy projektów uczestników warsztatów fotograficznych	61
Warsztaty dziennikarskie z Krzysztofem Story	68
Teksty uczestników warsztatów dziennikarskich	75
Na zakończenie	86

Powróćmy do obiegu

Rozmawiamy dziś o konieczności transformacji i konsekwencjach działalności ludzkiej w obszarze energetyki, rolnictwa, produkcji, konsumpcji czy gospodarowania odpadami. Każdy temat jest palący, mamy coraz mniej czasu, więc musimy działać, a przestajemy nadążać za zmianami i je rozumieć. Trudno w świecie współczesnych mediów nie czuć przytłoczenia czy bezradności wobec ilości informacji, które do nas docierają. Wciąż potrzebujemy narzędzi, które byłyby wsparciem przy tworzeniu przestrzeni do refleksji i budowaniu poczucia wpływu na nasze otoczenie w codziennym życiu.

Waga problemów i sposób opowiadania o nich oraz oddziaływanie na emocje odbiorców stanowią dla nas, edukatorów ekologicznych, poważne wyzwania. Wymagana jest gruntowna refleksja, wyrozumiałość, zaopiekowanie się uczestnikami procesu edukacyjnego, a także szczególna wrażliwość i otwartość, aby nasza praca była skuteczna. Budowanie świadomości społecznej jest procesem, w którym naszym – Zespołu Edukacji Ekologicznej – zdaniem należy eksperymentować i włączać różnych ludzi i tematy. Dlatego też w Interzero, reprezentując sektor biznesu, chcieliśmy podjąć współpracę z Muzeum Fotografii w Krakowie – publiczną instytucją kultury.

Nasze działania skupiały się na poszerzeniu wiedzy o problemach związanych z odpadami, postępach i trudnościach w tej dziedzinie. Podstawą projektu uczyniliśmy refleksję nad sposobami komunikowania wizualnego i poprzez tekst. Nasze działania koncentrowały się wokół pozornie niewdzięcznego tematu śmieci*. Chcieliśmy rozmawiać również o emocjach, o tym, skąd się biorą i czy są obiektywne. Nie bez przyczyny wybraliśmy fotografię jako narzędzie pracy edukacyjnej. To niezwykle medium daje nam szansę zatrzymać się w biegu codzienności i doświadczyć stanu dziś deficytowego – koncentracji.

Chcieliśmy zatem, by uczestnicy serii naszych spotkań znaleźli moment na skupienie się na bardzo ważnym wycinku swojej rzeczywistości, na kwestii, którą wolimy pomijać, bo bywa nieatrakcyjna, nieestetyczna, dosłownie śmierdząca – na odpadach i naszej postawie wobec nich.

Zależy nam na udostępnianiu rzetelnej wiedzy, na budowaniu odpowiedzialności i poczucia sprawczości, jednak istotą naszej pracy jest zmiana.

Długoterminowym celem naszych działań jest przewartościowanie postaw i zrewidowanie głęboko zakorzenionego przekonania o przyrodzie jako czymś odrębnym wobec kultury, człowieka. A jesteśmy częścią przyrody.

Monika Krysztofińska
kulturoznawczyni, edukatorka, project managerka
Zespół Edukacji Ekologicznej Interzero

*Śmieci, czyli odpady. Odpady, czyli surowce. Język ma ogromne znaczenie.

Muzeum współuczące się

Żyjemy w „świecie płynnej nowoczesności”. Tak Zygmunt Bauman określił czasy, w których nie ma nic stałego, wszystko się zmienia i nieustannie przekształca. Percepcja i zrozumienie współczesnego świata, zachodzących w nim procesów, które wymagają nieustannego uczenia się, mogą rodzić w każdym z nas uczucie dyskomfortu. Czy wobec tego całego galimatiasu znaczeń muzea powinny pozostać obojętne lub neutralne, skupiając się wyłącznie na tym, co wydaje im się stałe i bezpieczne – własnych zbiorach i kolekcjach? Jesteśmy przekonani, że tak nie jest. Społeczna odpowiedzialność muzeów rośnie z roku na rok, a podejmowane przez nie działania mogą mieć niebagatelny wpływ na zwiększanie świadomości na temat problemów, wszechstronną edukację oraz prawdziwą zmianę rzeczywistości.

Bogate zbiory Muzeum Fotografii w Krakowie pozostają zawsze w centrum naszych działań. Są dla nas podstawą, ale i punktem wyjścia do rozmowy na różne tematy. Dla nas, specjalistek ds. edukacji, jednym z ważniejszych zagadnień jest ekologia. Tym bardziej, że zapisy dotyczące prośrodowiskowych postaw i działań są częścią strategii edukacyjnej MuFo. Bierzemy odpowiedzialność za nasze najbliższe otoczenie poprzez takie aktywności, jak: badania terenowe dotyczące potrzeb naszych sąsiadów,

podejmowanie tematów związanych z najbliższym środowiskiem, dbanie o nasz wspólny zielony dobrostan, twórczy recykling i unikanie niepotrzebnej nadprodukcji przedmiotów, których nie można ponownie użyć. Organizując spotkania i warsztaty dotyczące ograniczania naszego negatywnego wpływu na planetę, staramy się podnosić świadomość ekologiczną. Dlatego tak bardzo ucieszyła nas propozycja Interzero, by wspólnie podjąć próbę poprowadzenia projektu, który w centrum zainteresowań stawiałby odpady i gospodarkę nimi. Dzięki niemu po raz kolejny zwróciliśmy uwagę na potencjał i możliwości fotografii jako wizualnego sposobu opowiadania o problemach współczesnego świata.

Współpraca z Interzero, a także zaangażowanie do projektu Rafała Siderskiego i Krzysztofa Story, a więc osób, którym temat środowiska jest bliski, były dla nas wyjątkowo ważne i cenne. Dzięki takim inicjatywom możliwe jest realizowanie naszego założenia, że muzeum jest organizmem współuczucym się i współtworzonym, dla którego podejmowanie współprac i poznawanie nowych perspektyw jest kluczowe i rozwijające.

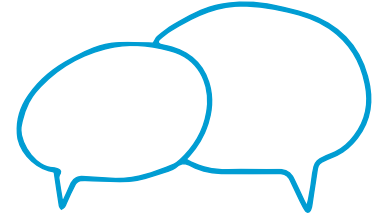
Proekologiczne działania Muzeum Fotografii w Krakowie wiążą się z naszym przekonaniem, że nie żyjemy w próżni i nie jesteśmy samotnymi wyspami. Tylko poprzez połączenie sił różnych środowisk i ekspertów z wielu dziedzin możemy spodziewać się i przyczyniać do prawdziwych zmian w świecie.

Maria Masternak i Anna Sidorska
specjalistki ds. edukacji
Muzeum Fotografii w Krakowie

Fotografia stawia pytania

Założmy, że fotografia to pamięć, a fotografowanie to zwracanie uwagi – w jaki sposób można pogodzić te stwierdzenia z tematem śmieci i zanieczyszczeń? W końcu nie chcemy ani pamiętać, ani przesadnie zwracać uwagi na to, co – chcąc nie chcąc – produkujemy każdego dnia.

Było to jedno z zagadnień, z jakimi zmierzyli się uczestnicy warsztatów „Obieg zamknięty. Odpady w fotografii”.

Spotkaliśmy się po to, by patrzeć i rozmawiać. Sprawdzaliśmy na sobie, co może zdziałać fotografia i sztuka w ogóle. Szukaliśmy odpowiedzi na pytanie, wydaje się równie stare, jak sama sztuka: czy artysta może zmienić świat? Im dłużej rozmawialiśmy i oglądaliśmy zdjęcia, tym mniej było odpowiedzi a pytań coraz więcej.

Oprócz tego działo się wiele równie ważnych rzeczy – w tle tych rozmów i wspólnego namysłu nad tym, co wizualne. Ważniejsze od szukania odpowiedzi, było uruchomienie wyobraźni w taki sposób, abyśmy mogli wyjść poza utarty schemat myślenia o przyrodzie i zagrożeniu, w jakim się znajduje. Zdradzam: tu wszyscy autorzy odnieśli sukces.

Cieszę się, że powstał namacalny dowód tej pracy, zarówno twórczej, jak i pracy wyobraźni.

Głęboko wierzę w to, że obrazy zebrane w tej publikacji nie tylko pozwolą odbiorcom inaczej postrzegać poruszone w niej zagadnienia, ale też pobudzą wyobraźnię do stawiania sobie pytań o to, jaki świat czeka nas w przyszłości.

dr Rafał Siderski
artysta wizualny, wspinacz

Odpady i emocje zmieszane

Statystyczny Polak lub Polka w 2022 roku wyrzucił_a 355 kilogramów odpadów. Ta informacja, prawdziwa i niepodważalna, pochodzi z opracowania Głównego Urzędu Statystycznego. Brzmi to źle, bo w skali kraju usypuje się góra śmieci o wadze 13,4 milionów ton. To fakt, ale czy prawda i fakt znaczą to samo?

Czy da się przedstawić tę historię bez opowieści o odpadach przemysłowych, których jest ponad dziesięć razy więcej? Czy można lamentować nad wyrzuconymi w parku butelkami bez postawienia pytania o odpowiedzialność ich producenta? Czy potrafimy zignorować przy tym nasze zwykłe, codzienne emocje, gdy słyszymy kolejne złe wieści o planecie, środowisku, klimacie? Co zrobić ze zniechęceniem i poczuciem bezsilności – swoim i odbiorcy? Gdzie kończy się interpretacja a zaczyna manipulacja? Na te pytania próbowaliśmy odpowiedzieć, a punktem wyjścia do dziennikarskich warsztatów okazały się fotografie. Gruszka w foliowej torbie, rzędy torebek po herbacie czy zardzewiały kolejowy wagon mogą prowadzić do historii większych niż my sami. Razem zastanawialiśmy się nad tematami, próbowaliśmy weryfikować źródła, zbieraliśmy informacje i staraliśmy się dobrać do nich odpowiednie słowa. One w opowieści o kryzysie klimatycznym i ochronie środowiska stają się czymś więcej niż ka-

nałem do przekazania informacji. Język opisuje nie tylko fakty, ale też emocje, słabości i problemy. Może rozumieć albo oskarżać, oceniać albo wspierać. Za te wybory dziennikarz musi wziąć odpowiedzialność. Rozmowy podczas warsztatów udowodniły, że od tych wątpliwości nie da się uciec. Próby znalezienia tematu i historii w powstałych podczas projektu kadrach pokazały jedno – punktem wyjścia zawsze są emocje. To one, a nie statystyczne zestawienia, decydują o tym, co uznajemy za ważne. To one nadają ton naszym myślom i działaniom. Nie ma w tym nic nierzetelnego.

Krzysztof Story
reporter „Tygodnika Powszechnego”

„BRZYDOTA I ZANIEDBANIE PODMIEJSKIEGO KRAJOBRAZU”

„CZY JEST
JAKIŚ POMYSŁ
NA NOWE ŻYCIE
DLA TEGO
MIEJSCA?”

„FOLIA A SKÓRA”
„PAPIER A LIŚCIE”
„SZKŁO A ŚNIEG”

**„TWORZYWA
ZOSTAJĄ
ZASIANE, ALE
NIE KWITNĄ (...)**

**„CZY MOJE
STARANIA DLA
ŚRODOWISKA
MAJĄ SENS?”**

**„SPÓR
TRWA”**

**„TERENY
POPRZEMYSŁOWE
ZAMIENIANE SĄ
W PRZESTRZEŃ
PRZYJAZNĄ
MIESZKAŃCOM”**

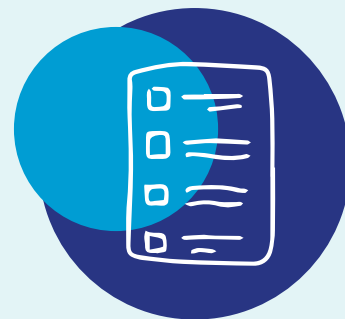
Geneza

Współpracę międzysektorową zainicjowała Monika Krysztofińska z Zespołu Edukacji Ekologicznej Interzero, ale projekt jako całość był wynikiem rozmów z Marią Masternak i Anną Sidorską z Działu Edukacji Muzeum Fotografii w Krakowie (MuFo).

Cały świat w Interzero kręci się wokół odpadów, a naszym obowiązkiem jest podejmowanie tego tematu w edukacji. Język branżowy jest bardzo hermetyczny i trudny, przez co niedostępny. Problemy związane z odpadami i środowiskiem nieustannie narastają, a świadomość społeczna nadal pozostaje niewystarczająca. Chcemy zmieniać sposób opowiadania, by wywierać pozytywny wpływ. Uznaliśmy fotografię za doskonałe narzędzie pracy edukacyjnej. Uważamy, że twórcze zaangażowanie ludzi w refleksję nad pozornie niewdzięcznym tematem śmieci może zmieniać percepcję i postawy wobec nich.

Założenia

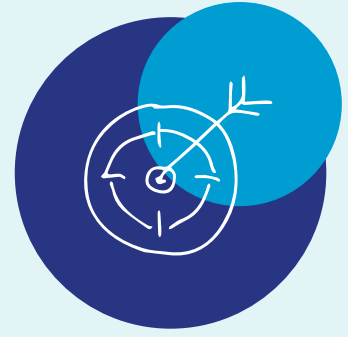

Projekt zakładał cykl spotkań, w wyniku których powstaną fotografie i teksty dowolnie nawiązujące do tematu odpadów. Efektem tych działań miała być publikacja, którą właśnie czytasz.

Chcieliśmy użyć fotografii do opowiadania o odpadach i stworzyć coś, co będzie inspiracją, a może nawet narzędziem, do realizacji kolejnych podobnych cykli.

Na zadanie przeznaczaliśmy 15 tysięcy złotych, dzięki czemu mogliśmy zaprosić znanego, doświadczonego fotografa i dziennikarza – dr. Rafała Siderskiego i Krzysztofa Story. Pozwoliło nam to również profesjonalnie przygotować publikację z Niną Gregier. Naszą pracę wykonywałyśmy w ramach obowiązków służbowych. Te koszty znalazły się poza wspomnianym budżetem. Uważamy jednak, że projekt można zrealizować z mniejszym rozmachem, a tym samym taniej. Fotografia, uważne patrzenie, efekty twórcze, bez względu na to, czy wychodzą spod ręki amatora czy profesjonalisty, zawsze mogą być świetnym pretekstem do rozmów i edukacji.

Cel projektu

Edukacja ekologiczna, budowanie świadomości i odpowiedzialnych postaw były celami nadrzędnymi. Chcieliśmy zrealizować cykl edukacyjny zwracający uwagę na problem odpadów. Nieustannie ciekawi nas sposób patrzenia na ten temat wśród różnych grup odbiorców. Zależało nam na zaaranżowaniu twórczych spotkań, które sprowokują do rozważań o problemach środowiskowych, emocjach wokół tego tematu i ich źródle oraz do przemyślenia kwestii językowych.

Chcieliśmy również stworzyć publikację, która może posłużyć jako inspiracja i narzędzie do kolejnych działań edukacyjnych w obszarze środowiska. Myślimy o pracy z publikacją w procesie kształcenia ekoedukatorów, które stanowi ważną część projektu Interzero EkoPaka. Zależało nam również na efektywnym działaniu międzysektorowym, pozwalającym poświęcić więcej czasu na refleksję o języku i sposobach opowiadania, które służą skutecznej edukacji środowiskowej.

Jak widzimy odpady?

Jak mówimy o śmieciach?

Czy twórcze działanie uwrażliwi?

Czy zmiana sposobu opowiadania może coś zmienić?

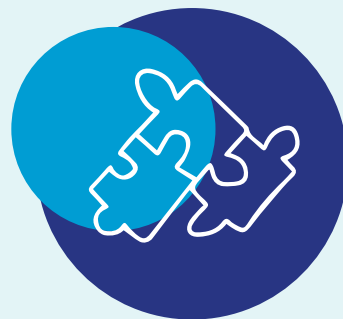

Spotkania przeprowadzone w ramach projektu przygotowane zostały z myślą o dorosłych i młodzieży. Na otwarte warsztaty z fotoreportażu zgłosili się w dużej mierze dojrzały dorośli, amatorzy fotografii, osoby całkowicie niezwiązane z branżą gospodarowania odpadami, ale żywo zainteresowane ochroną środowiska. Na uczestników warsztatów zamkniętych, skupionych na pracy interpretacyjnej z tekstem, wybraliśmy grupy seniorów oraz młodzieży.

Na każdy z warsztatów można jednak zaprosić zupełnie inne grupy wiekowe. Rozważaliśmy zaproszenie dzieci, matek czy osób z niepełnosprawnościami. Każda grupa może mieć odrębną, ciekawą perspektywę na kwestie odpadów. Warto rozważyć, które grupy są dla nas dostępne.

Do odbiorców docieraliśmy głównie przez internet – poprzez strony i kanały na platformach społecznościowych MuFo i Interzero. Zachęcamy do przemyślanego i szerokiego komunikowania oraz dania sobie czasu na zebranie uczestników – cykl jest złożony i angażuje grupę również poza spotkaniami.

Projekt krok po kroku

Etapy działania w projekcie:

1. wypracowanie koncepcji oraz wybór grup docelowych
2. wybór osób prowadzących warsztaty oraz projektanta lub projektantki graficznej do publikacji

więcej na
stronie 21

3. spotkanie wprowadzające do tematu odpadów

więcej na
stronie 35

4. warsztaty fotograficzne

5. praca własna uczestników i spotkania konsultacyjne z fotografem

więcej na
stronie 40

6. drugie spotkanie z fotografem i wskazanie prac, które staną się częścią publikacji

więcej na
stronie 68

7. warsztaty dziennikarskie

8. wydanie publikacji edukacyjnej
9. spotkanie podsumowujące dla wszystkich uczestników

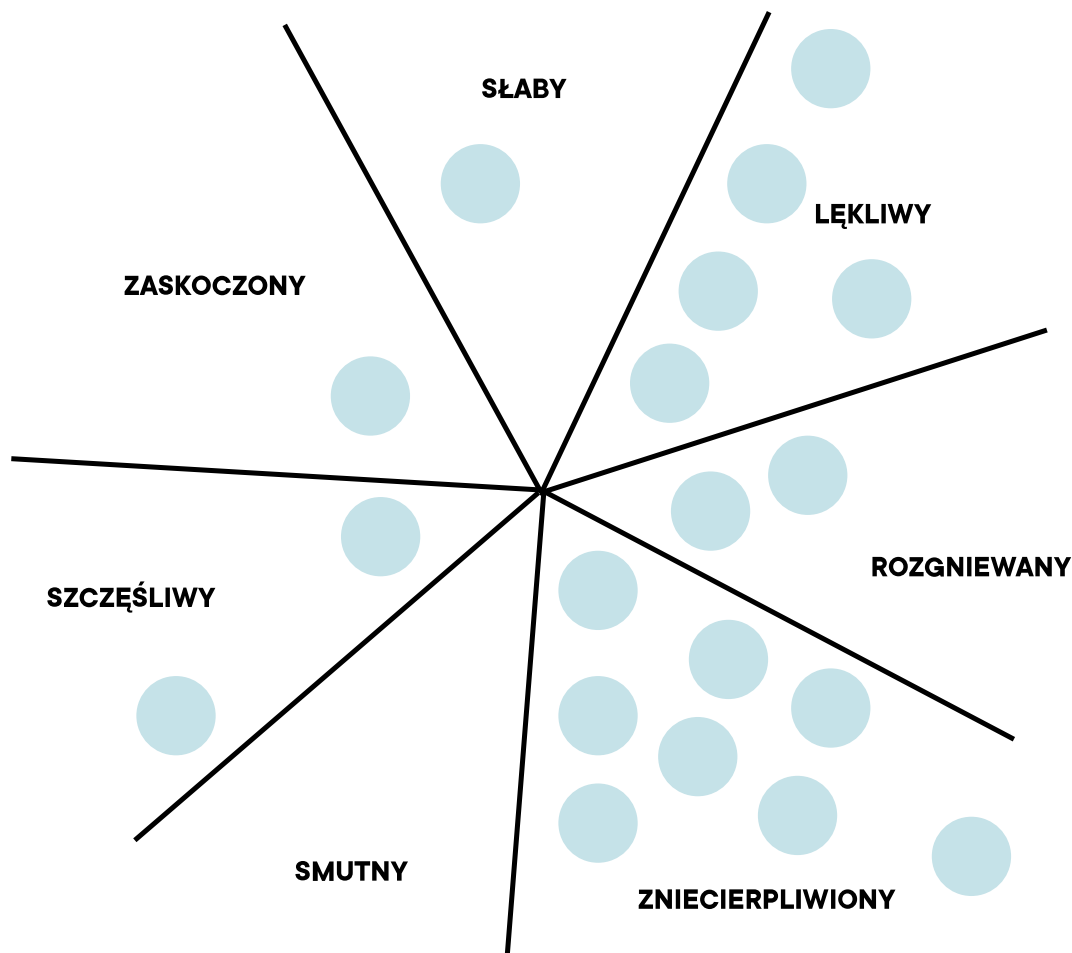
Czas trwania: 1,5 h

Potrzebne materiały: karteczki samoprzylepne, coś do pisania, flipchart, może przydać się projektor i laptop

Przed spotkaniem: rysując, podziel kartkę na flipcharcie na siedem części i opisz hasłami (ZASKOCZONY, SŁABY, LĘKLIWY, ROZGNIEWANY, ZNIECIERPLIWIONY, SMUTNY, SZCZĘŚLIWY)

Kropki na grafice to odpowiedzi uczestników naszych warsztatów.

Spotkanie rozpoczęliśmy od zmapowania naszych odczuć na temat śmieci. W parach należało zadać sobie nawzajem pytanie:

ŚMIECI I CO CZUJESZ, GDY O NICH MYŚLISZ?

ZASKOCZONY

- ZMIESZANY
- PODEKSCYTOWANY
- ZDUMIONY
- PRZESTRASZONY

SŁABY

- ZESTRESOWANY
- ZMĘCZONY
- ZNUDZONY
- ZAPRACOWANY

ZNIESMACZONY

- NIEPRZYCHYLNY
- ROZCZROWANY
- STRONIĄCY
- CZUJĄCY SIĘ PODLE

LĘKLIWY

- PRZESTRASZONY
- ZASTRASZONY
- NIESPOKOJNY
- ULEGŁY
- NIEPEWNY
- ODRZUCONY

ROZGNIEWANY

- KRYTYCZNY
- ROZCZAROWANY
- UPOKORZONY
- NIENAWISTNY
- AGRESYWNY
- ZAGROŻONY
- SFRUSTROWANY
- ZDYSTANSOWANY

SZCZĘŚLIWY

- ZAINTERESOWANY
- ZADOWOLONY
- ŻARTOBLIWY
- DUMNY
- SPOKOJNY
- PEŁEN SIŁY
- CZUJĄCY BLISKOŚĆ
- AKCEPTOWANY
- OPTYMISTYCZNY

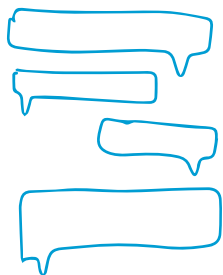
Pełną listę emocji znajdziesz, wpisując hasło „koło emocji” w wyszukiwarkę.

Wszystkie emocje w trakcie rozmów lub po ich zakończeniu zostały zapisane na karteczkach. Jedna karteczka zawierała jedno uczucie/jedną emocję. Posiłowaliśmy się kołem uczuć. Hasła na flipcharcie to wrażenia z centrum koła.

Na rozmowy przeznaczaliśmy około 10–12 minut. Zanotowane uczucia przenieśliśmy na flipchart, by zobaczyć w jakich polach lokują się nasze emocje. Większość z nich w naszej grupie była negatywna. Pojawiły się: rozczarowanie, bezradność, przytłoczenie, niechęć, a nawet wstyd, ktoś był sceptyczny, krytyczny, a z odczuć pozytywnych: ciekawy.

Był to doskonały moment, by nawiązać do:

- kwestii językowych i tego, że: powszechnie stosowany wyraz „śmieci” kojarzy się źle i buduje dystans; unikamy śmieci, wyrzucamy je, nie chcemy ich widzieć w przestrzeni prywatnej i publicznej; nie mówimy zwykle, że śmieci są odpadami lub surowcami, a częściej uważamy je za problem i nie dostrzegamy negatywnego wpływu zarówno własnego, jak i producentów;
- wątku medialnego i tego, w jaki sposób kwestie odpadów prezentowane są w prasie drukowanej i internetowej, a także że trudno trafić na rzetelne wiadomości, wiele z nich przekazywanych jest w sposób sensacyjny, a celem jest wygenerowanie jak największej liczby kliknięć.

Jeśli na poruszenie wątku mediów macie więcej czasu, można poprosić uczestników o sięgnięcie po telefon komórkowy i wpisanie w przeglądarkę internetową hasła „odpady” lub „śmieci” i przejrzanie nagłówków najnowszych wiadomości.

Śmieci w kopalni. Kolejne szokujące informacje od górników. Greenpeace o “ogromnym zagrożeniu”

Groźny plastik z recyklingu. Kolejne badanie potwierdza niebezpieczeństwo

Spalarnia śmieci. Są problemy.

Ratownicy górscy i wolontariusze zbierali śmieci po turystach w Parku Narodowym. Znaleźli nawet taczkę!

Polski system kaucyjny z poważną dziurą. Segregacja nie będzie się opłacać

POŻAR ŚMIECI W GMINIE STOCZEK ŁUKOWSKI. OGIEŃ UGASIŁI STRAŻACY ZE ZGÓRZNICY

Problem z segregacją odpadów. Grozi nam 3,5 mln kary!

Afera odpadowa. Jak wywożono toksyczne odpady

Spalarnia śmieci przedmiotem burzliwej dyskusji

400 mln ton odpadów z plastiku rocznie. ONZ pracuje nad traktatem dotyczącym zanieczyszczeń tworzywami sztucznymi

W Zielonej Górze trwają jesienne porządki. Liście to nie śmieci. Jak są wykorzystywane dalej? Sprawdziliśmy!

ZARZUTY I ARESZTY DLA CZŁONKÓW GRUPY PRZESTĘPCZEJ NIELEGALNIE SKŁADUJĄCEJ ODPADY

Tony toksycznych odpadów, obok dzieci. W tle państwowa firma i “mafia śmieciowa”

Ponad 16 mln ton opakowań więcej. Eurostat wskazuje wzrost liczby odpadów w UE

W prezentacji do warsztatów pokazaliśmy komentarze internautów, które zawierają silny ładunek emocjonalny – niezgodę na sortowanie odpadów czy niewiarę i niechęć wobec systemu gospodarowania odpadami. Możecie podczas warsztatów wspólnie zajrzeć na platformy społecznościowe i sprawdzić, jakie komentarze się powtarzają, czy jest w nich dużo złości, gniewu, a może więcej rzetelnych informacji i ekscytacji tematem odpadów. Nasze doświadczenia w Interzero pokazują, że wiele komentarzy jest negatywnych i niepopartych rzeczywistymi danymi. Może za kilka lat komentarze się zmienią?

W kolejnym kroku dla uczestników przygotowaliśmy quiz. Poniżej znajdziecie zestaw zadanych pytań – każde jest jedynie namiastką większego wątku związanego z odpadami. Wybieraliśmy niełatwe zagadnienia, ale przede wszystkim te, które rodzą największe kontrowersje w mediach i społeczeństwie, np.: sposoby wywożenia odpadów, ich migracje, wysypiska czy recykling. Wspólnie weryfikowaliśmy odpowiedzi, a pytania były uzupełniane wiedzą – dostarczaliśmy kontekst.

Jeśli nie macie przestrzeni na szerokie i dogłębne przygotowanie merytoryczne, same pytania i odpowiedzi mogą być intrygujące dla uczestników. Ponieważ jednak warto poszperać podczas przygotowań, pod quizem podajemy źródła, z których można skorzystać, by zebrać rzetelne informacje lub zmienić pytania na własne! Chodzi przede wszystkim o to, by pokazać obszerność tematu i to, jak bardzo jest interesujący.

Oto nasze pytania:

1

NIE WIEM, GDZIE WYRZUCIĆ ZBITE TALERZE. CO BĘDZIE NAJLEPSZYM ŹRÓDŁEM INFORMACJI?

- WYSZUKIWARKA ODPADÓW EKO BEZ KANTÓW
- WUJEK GOOGLE
- **GMINNY INFORMATOR**

2

CZY ŚMIECIARKA MIESZA ODPADY?

- TAK
- **NIE**

Ten temat wzbudza wiele emocji. Warto wiedzieć, że firma odbierająca odpady nie może ich mieszać, a każdy mieszkaniec może zgłosić do gminy, jeśli ma podejrzenie, że posortowane odpady lądują w śmieciarce zmieszane!

3

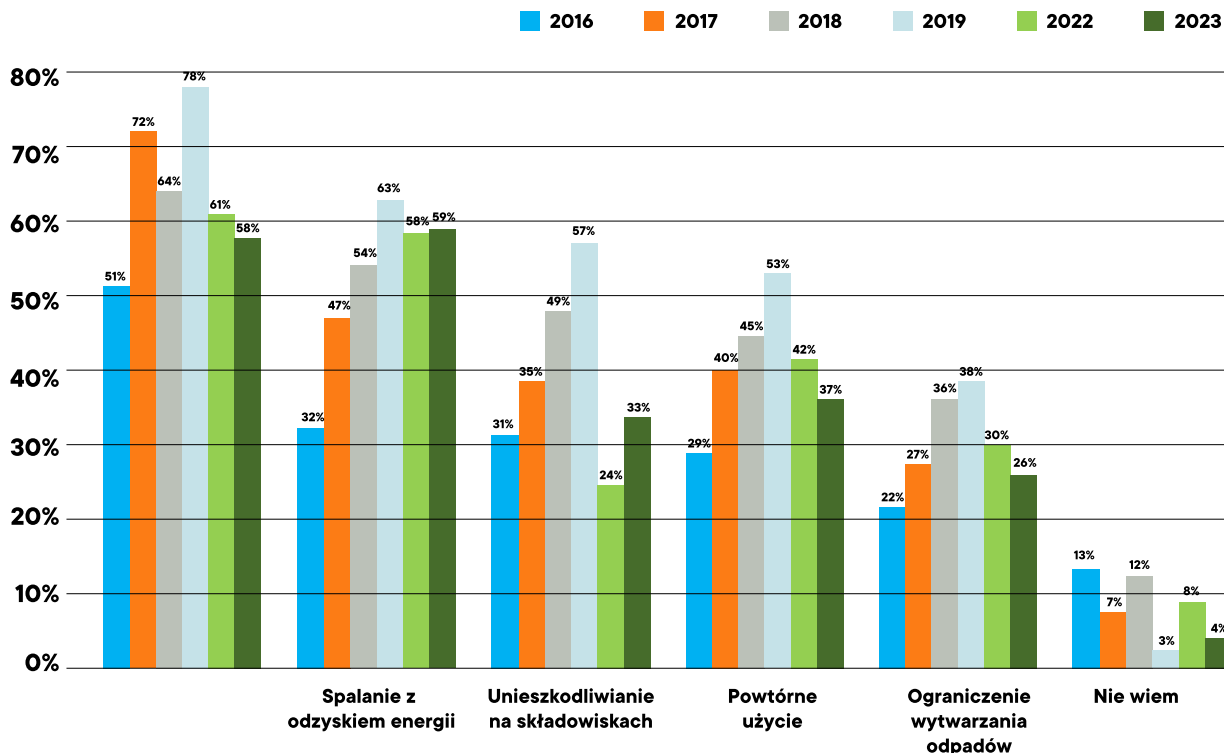
NAJWYŻEJ W HIERARCHII POSTĘPOWANIA Z ODPADAMI JEST:

- ODZYSKIWANIE ENERGII
- **OGRANICZENIE ODPADÓW**
- RECYKLING MATERIAŁÓW

Ponieważ zależało nam na odniesieniu się do sytuacji lokalnej Krakowa, skorzystaliśmy z badań Krakowskiego Holdingu Komunalnego S.A., przytaczając wykres pokazujący, że według mieszkańców w 2023 roku najbardziej pożądane w hierarchii jest spalanie! W zależności od tego, gdzie

realizujesz warsztat, zawsze warto sprawdzić, co dzieje się z odpadami w konkretnej miejscowości.

Opinia na temat pożądanых form postępowania z odpadami

Źródło: Krakowski Holding Komunalny S.A. i Obserwator, badanie „Usługi komunalne w opiniach i budżetach mieszkańców Krakowa”

4

ILE KG ODPADÓW WYPRODUKOWAŁA W 2022 ROKU OSOBA Z POLSKI? (UŚREDNIAJĄC)

- 355 KG
- 496 KG
- 646 KG

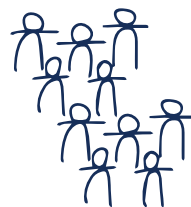
Świetnym źródłem o danych odpadowych jest Główny Urząd Statystyczny. Na stronie urzędu znajdziecie wiele ciekawych raportów z obszaru

ochrony środowiska. My posłużyliśmy się również danymi europejskimi, które świetnie rewidują, jak plasuje się konsumpcja Polaków względem innych krajów. Polecamy zawsze porównywać dane i patrzeć na nie krytycznie.

5

KTO MARNUJE NAJWIĘCEJ ŻYWNOSĆ?

- PRODUCENCI I PRZETWÓRCY
- **KONSUMENCI**
- SKLEPY I GASTRONOMIA

Rzetelne raporty na ten temat tworzą Banki Żywności. Polecamy!

6

DO KOŃCA SIERPNIA MIASTO KRAKÓW USUNĘŁO:

- 100 DZIKICH WYSYPISK
- 378 DZIKICH WYSYPISK
- **644 DZIKIE WYSYPISKA**

Tu też odniesienie do sytuacji lokalnej Krakowa. To, co dzieje się w danym miejscu dobrze sprawdzić choćby przy pomocy przeglądarki internetowej – zweryfikujcie najnowsze wiadomości pod hasłem „odpady” dla danej miejscowości.

7

IDZIESZ DO SKLEPU. KTÓRY ZAKUP BĘDZIE NAJLEPSZY DLA ŚRODOWISKA?

- WODA MINERALNA W PLASTIKOWEJ BUTELCE
- SOK W SZKLANYM OPAKOWANIU
- MLEKO W TETRPAKU

W tym pytaniu nie ma dobrej odpowiedzi i to jest w nim najlepsze. Wszystko zależy. Dla uruchomienia refleksji wśród uczestników posłużyliśmy się poniższymi pytaniami. Można je potraktować retorycznie. Mają one jedynie pokazać złożoność problemu wpływu na środowisko.

1. Ile zasobów zużyto do wytworzenia produktu?
2. Ile energii było potrzebne do produkcji napoju i opakowania?
3. Z jak daleka dostarczono produkt?
4. Jak był transportowany?
5. Jak wygląda proces produkcji danego dobra?
6. Jak zaprojektowano opakowanie?
7. Czy opakowanie nadaje się do ponownego użytku?

8

CZY NA PRODUCENTACH SPOCZYWA JAKAKOLWIEK ODPOWIEDZIALNOŚĆ?

- ☐ TAK
- ☐ TAK, ALE W POLSCE: JAK NIE MOŻNA, A BARDZO SIĘ CHCE, TO MOŻNA
- ☐ NIE

Producenci ponoszą odpowiedzialność. Niespełnienie obowiązków grozi poważnymi karami, a regulacji przybywa. Proponujemy przyrzeć się: ROP – Rozszerzonej Odpowiedzialności Producenta, dyrektywie SUP – Single-use Plastics czy tematowi systemu kaucyjnego.

9

ILE NOWYCH BUTELEK PET MOŻE POWSTAĆ W RECYKLINGU Z 10 BUTELEK PET?

- ☐ 5
- ☐ 8
- ☐ 10

Tutaj chcieliśmy powiedzieć, że recykling jest dobrym wynalazkiem, jednak wiążą się z nim straty. Świetnie nawiązuje to do pytania 3 i hierarchii postępowania z odpadami. Najważniejsze jest ograniczanie odpadów i namysł zanim dany produkt powstanie (ekoprojektowanie).

10

TECHNOLOGIE CYFROWE PRZESTAJĄ ISTNIEĆ! O ILE MNIEJSZE BĘDĄ GLOBALNE ROCZNE EMISJE CO₂?

- ☐ 0,05 %
- ☐ 4 %
- ☐ 10 %

Temat ekologii cyfrowej wciąż jest mało eksploatowany, a wpływ technologii na środowisko zwiększa się w dużym tempie. Poza wydobyciem surowców i tworzeniem mnóstwa produktów mamy do czynienia z coraz większą liczbą elektrośmieci. Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny nie może w żadnym wypadku trafić do naszych koszy domowych i altan śmietnikowych. Elektroodpady oddajemy do PSZOK-u (Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych) oraz do przeznaczonych na ten sprzęt pojemników. Małe AGD możemy oddać również w sklepach wielkopowierzchniowych sprzedających sprzęt gospodarstwa domowego.

11

BATERIE LITOWO-JONOWE. KTO PRODUKUJE ICH NAJWIĘCEJ W EUROPIE?

- NIEMCY
- **POLSKA**
- SZWECJA

Bateria to odpad niebezpieczny, który podobnie jak elektroodpady wymaga specjalnego traktowania! Osobne pojemniki znajdziemy w szkołach, sklepach czy urzędach. PSZOK również może je przyjąć.

12

KTO W POLSCE JEST NAJGORZEJ OPŁACANY? (w 2022 roku)

- OSOBA SPRAWUJĄCA OPIEKĘ NAD DZIEĆMI
- **OSOBA SPRZĄTAJĄCA**
- PRACOWNIK/ PRACOWNICA OCHRONY
- KELNER/KELNERKA
- FRYZJER/FRYZJERKA

Tym pytaniem chcieliśmy zwrócić uwagę na kwestie społeczne. Naszym zdaniem to bardzo ciekawe zagadnienie wymaga głębszego zbadania. Równie istotne jest to, że osoby mające bezpośredni kontakt z odpadami często są bardzo nisko wynagradzane.

13

GDZIE TRAFIA NAJWIĘCEJ ODPADÓW Z EUROPY?

- DO TAJLANDII
- **DO TURCJI**
- DO PAKISTANU

**GOSPODARKA
LINEARNA****RECYKLING****GOSPODARKA
CYRKULARNA**

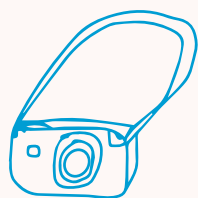
W trakcie całego spotkania i w podsumowaniu do wprowadzenia nawiązywaliśmy do gospodarki obiegu zamkniętego (GOZ) – idei, która skupia się na obiegu wszelkich zasobów w świecie. Dziś dominuje tzw. model gospodarki linearnej – produkujemy z nowo wydobytych lub pozyskanych surowców, a to, co wyrzucamy, nie podlega przetworzeniu na inne rzeczy, lecz zalega na składowiskach lub jest spalane. Wciąż uczymy się sortowania, wiele przed nami pracy w zakresie recyklingu, a przede wszystkim w dążeniu do zmiany nawyków konsumpcyjnych. Prymat ciągłego wzrostu nie pomaga w działaniu na rzecz środowiska. Model cyrkularny zakłada, że wszystko w gospodarce krąży, produkty powstają w taki sposób, by mogły służyć do wielokrotnego użytku lub by można je było przetwarzać, a ilość odpadów jest możliwie jak najbardziej zminimalizowana. Pomysł przekształcenia gospodarki zaczerpnięty jest z funkcjonowania przyrody, która doskonale radzi sobie z budowaniem życia na bazie odpadów organizmów i roślin: to, co ginie, staje się budulcem dla kolejnych form istnienia. Dla wielu z nas znacznie ograniczona konsumpcja, nawyk ponownego wykorzystywania czy wielokrotne naprawianie rzeczy wcale nie są obce. Pomyślmy o naszych babciach i dziadkach – oni mieli w tym niezłą wprawę!

Oto lista wartych uwagi źródeł informacji:

- [Blog: Eko Bez Kantów](#)
- [Blog: ekopaka](#)
- [Strona: Gospodarka Obiegu Zamkniętego w Praktyce](#)
- [Lista raportów i analiz – Klimatyczna Baza Wiedzy](#)
- [GUS](#)
- [Eurostat](#)
- [Kupuj odpowiedzialnie](#)
- dla głodnych branżowej wiedzy o ochronie środowiska:
[Interzero Academy](#)

WYBÓR PROWADZĄCEGO

Bardzo zależało nam na tym, by osoba fotografująca zaangażowana do projektu w swoich dotychczasowych działaniach podejmowała tematy ekologii, przyrody, współistnienia i zależności człowieka i natury. Propozycja współpracy, jaką złożyliśmy Rafałowi Siderskiemu, była zatem naturalną kolejną rzeczą. Tematy, które chciałyśmy poruszyć podczas warsztatów, nie są Rafałowi obojętne. Warto wspomnieć, że we wrześniu 2021 roku wraz z Małgorzatą Lebdą odbył literacko-wizualno-poetycką przygodę pt. „Czytanie wody: Wisła”. Materiały z wyprawy szlakiem najdłuższej rzeki w Polsce były na bieżąco publikowane w magazynie „Pismo”. W sierpniu 2022 roku z zebranej wówczas dokumentacji powstała wystawa „Przepływ(y)”. Była ona wizualno-literacką interpretacją relacji z rzeką. Nie bez znaczenia było dla nas również pedagogiczne podejście i doświadczenie Rafała Siderskiego, które zdobywa, m.in. prowadząc zajęcia na kierunku Fotografia i kreacja przekazu wizualnego na Uniwersytecie Jana Długosza w Częstochowie oraz organizując liczne warsztaty i szkolenia.

CZĘŚĆ FOTOGRAFICZNA PROJEKTU

Warsztaty prowadzone przez fotografa składały się z dwóch spotkań, podczas których pracowaliśmy z tą samą grupą uczestników. Czas między jednym a drugim spotkaniem (3 tygodnie) przeznaczony był na indywidualną pracę koncepcyjną i foto-

graficzną. Każda z osób biorących udział w warsztatach odbyła również konsultacje online z prowadzącym.

PIERWSZY WARSZTAT FOTOGRAFICZNY

Czas trwania: 4 h

Potrzebne materiały: laptop, dostęp do internetu, projektor

Pierwsze spotkanie z Rafałem Siderskim odbyło się dzień po warsztatach wprowadzających do tematu odpadów. Rekomendujemy takie zaplanowanie harmonogramu spotkań. Uczestnicy wciąż mieli w pamięci żywe wspomnienia i wrażenia z poprzedniego dnia. Dzielili się chętnie swoimi refleksjami, wracali do tematów podejmowanych wcześniej, mówili, co ich zaskoczyło i zaniepokoiło. Dzięki temu w podejmowanych dyskusjach nie oddalaliśmy się od głównego tematu projektu.

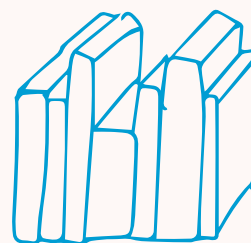
Podczas warsztatu Rafał dzielił się swoimi doświadczeniami i przemyśleniami. Na przykładach własnych projektów (m.in. „Wyjeddź. Zostań” czy „Czytanie wody: Wisła”) opowiadał o swoich metodach pracy. Trzeba jednak zaznaczyć, że spotkanie to było odejściem od klasycznej, hierarchicznej relacji, w której prowadzący dyktuje sensy i znaczenia. Wszyscy obecni opowiedzieli o swoich dotychczasowych próbach bądź praktykach fotograficznych. Prześledziliśmy i zmapowaliśmy je, przeglądając fotografie zgromadzone na ich internetowych kontach (Instagram, Facebook). Wspólnie je omawialiśmy, a Rafał Sider-

ski „wyłapywał” najbardziej interesujące ujęcia i na bieżąco je komentował. Postawiliśmy więc na możliwość wspólnego uczenia się za pomocą wymiany doświadczeń i współtworzenia (do pewnego stopnia) narracji spotkań.

Ważnym elementem spotkania było zwrócenie uwagi i bliższe przyjrzenie się projektom fotograficznym poruszającym problemy szeroko pojętej ekologii, wpływu człowieka na naturę i odpadów. Dzięki nim mogliśmy porozmawiać o tym, jaki potencjał ma w sobie fotografia i w jaki sposób za jej pomocą można opowiadać historię i uwrażliwiać odbiorców na nurtujące nas zagadnienia. Opis każdego projektu wraz z materiałem ilustracyjnym łatwo odnaleźć w internecie, wpisując nazwisko jego autora_ki oraz tytuł. Warto wykorzystać je jako inspirację do dalszej pracy twórczej:

- Stephen Gill „Night Procession”
- Stephen Gill „Pillar”
- Diana Lelonek „Atlas śmiecioroślin”
- „Wiesław Rakowski. Fotografie 1924–1939” –
kurator: Michał Sita
- Gregg Segal „Garbage”
- Amy Stein „Domesticated”
- Wiktor Wołkow „Ptaki”
- Alicja Wróblewska „Rafa”

PRACA INDYWIDUALNA

Po warsztacie z Rafałem Siderskim każdy z uczestników miał jedno zadanie: wybrać najbardziej interesujący go problem związany z odpadami i opowiedzieć o nim, używając medium fotografii. Mieli oni pełną dowolność co do liczby wykonanych zdjęć, wyboru tematu i sposobu jego zaprezentowania. Jediną granicą był czas: na wykonanie zadania przeznaczono 3 tygodnie.

Koordynatorki projektu stworzyły i udostępniły uczestnikom 2 wspólne foldery na dysku Google. Pierwszy z nich służył dzieleniu się pomysłami na tematy fotograficzne. Był on niezbędnym kanałem komunikacji pomiędzy wszystkimi osobami zaangażowanymi w działanie, ponieważ ważne było to, by tematy nie powtarzały się, a problem odpadów został zaprezentowany z jak najszerszej perspektywy i wielowymiarowo.

Drugi folder zawierał tabelę w arkuszu Excel, która była pomocna przy umawianiu się na konkretną godzinę indywidualnych konsultacji online z Rafałem Siderskim. Podczas konsultacji prowadzący warsztaty udzielał rad i rozwiewał wątpliwości, które pojawiały się wśród autorów i autorek projektów fotograficznych: pomagał ułożyć zdjęcia w logiczną opowieść, wybrać najodpowiedniejsze, odrzucić te, które nie wносиły nic nowego do całości, sugerował inne kadrowanie fotografii, podsuwał pomysły, jakim obrazem warto by jeszcze uzupełnić opisywaną historię.

Rekomendujemy wypracowanie systemu komunikowania się z osobami biorącymi udział w spotkaniach. W naszym przypadku bardzo ważną częścią procesu był ciągły kontakt mailowy z uczestnikami warsztatów. Umożliwiał on płynny przepływ informacji. W wiadomościach przypominaliśmy o najważniejszych terminach, pośredniczyliśmy w kontakcie z prowadzącym, który sugerował fotograficzne inspiracje, czy podsumowywaaliśmy to, co wydarzyło się na ostatnim spotkaniu.

DRUGI WARSZTAT FOTOGRAFICZNY

Czas trwania: 6 h

Potrzebne materiały: laptop, dostęp do internetu, projektor

Drugie spotkanie z Rafałem zapewniło przestrzeń do przedstawienia swoich fotografii całej grupie oraz pozwalało na ostateczny szlif przyniesionych materiałów.

Każdy z uczestników podczas warsztatów wykonał projekt fotograficzny, który jest nie tylko ilustracją poruszanego przez nas tematu odpadów, ale też osobistą i niezależną wypowiedzią artystyczną. Każda osoba zdobyła więc umiejętności, które będzie mogła wykorzystywać w przyszłości, zajmując się w swojej praktyce twórczej bardzo różnymi zagadnieniami.

Do najważniejszych kompetencji, które uczestnicy ćwiczyli podczas drugiego spotkania, należały edycja i selekcja zdjęć. Przy dokonywaniu ostatecznego wyboru Rafał zwracał szcze-

gólną uwagę na spójność fotografii z koncepcją całego projektu uczestników, a także na tematykę odpadów. Takie podejście wiązało się z koniecznością odrzucenia niektórych, bardzo dobrych, prac. To były ważne i trudne momenty: uczestnicy odrzucali artystycznie ciekawe i przykuwające uwagę fotografie, które jednak nie pasowały do całości.

Warsztaty fotograficzne nie były krótkie i wymagały skupienia i zaangażowania. Jeśli zdecydujecie się na organizację podobnego typu spotkań, sugerujemy zaplanowanie czasu i budżetu na poczęstunek. Od dawna wiadomo, że wspólny posiłek zbliża ludzi i tworzy przestrzeń do mniej oficjalnych rozmów oraz integracji. Poza tym bliski jest nam postulat: dbajmy o siebie nawzajem. Jeśli tylko macie takie możliwości, planujcie menu częściowo (lub całkowicie) wegańskie i bazujcie na produktach kupowanych lokalnie.

W naszym projekcie to Ania i Marysia z MuFo pośredniczyły w kontakcie między prowadzącymi, przekazując im wiedzę i ustalenia dotyczące projektu, wypracowane z Moniką z Interzero. Jeśli jednak macie na to czas, warto spotkać się z całym gronem osób zaangażowanych w projekt i wspólnie przedyskutować założenia, cele i przebieg wszystkich działań. Unikniemy wówczas niepotrzebnych nieporozumień i zaoszczędzimy czas.

Sugerujemy, by w warsztacie wprowadzającym wzięli udział wszyscy uczestnicy projektu, zarówno ci zaangażowani w część fotograficzną, jak i osoby interpretujące ich zdjęcia na spotkaniach dziennikarskich. Podstawowa wiedza na temat będący celem projektu przyda się wszystkim,

a dużo lepsze efekty uzyskuje się, gdy uczestnicy wiedzą, o czym mówią i w miarę biegle posługują się terminologią. Takie pierwsze wspólne spotkanie służy też integracji i sprawia, że uczestnicy chętniej identyfikują się z projektem.

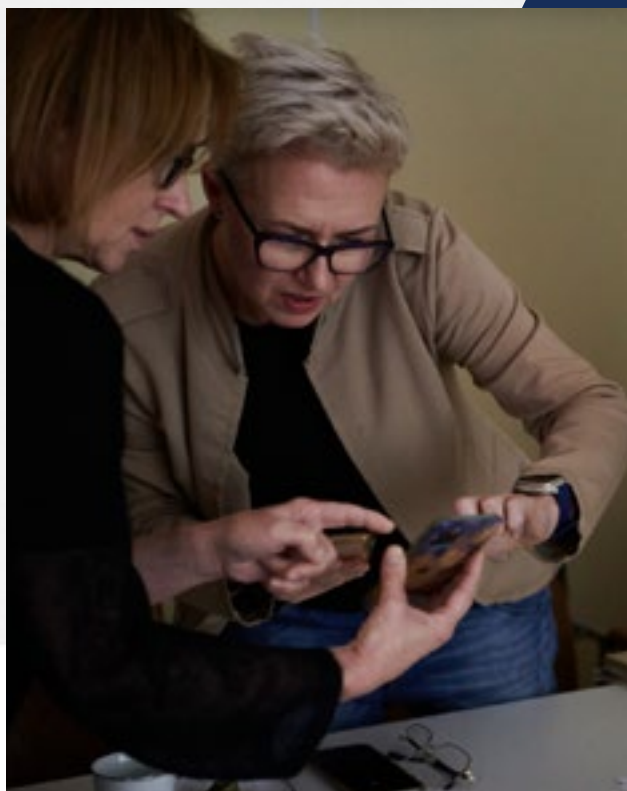

Zdjęcia z warsztatów z dr. Rafałem Siderskim

fot. Mateusz Woźniak, MuFo

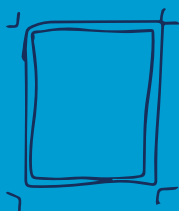

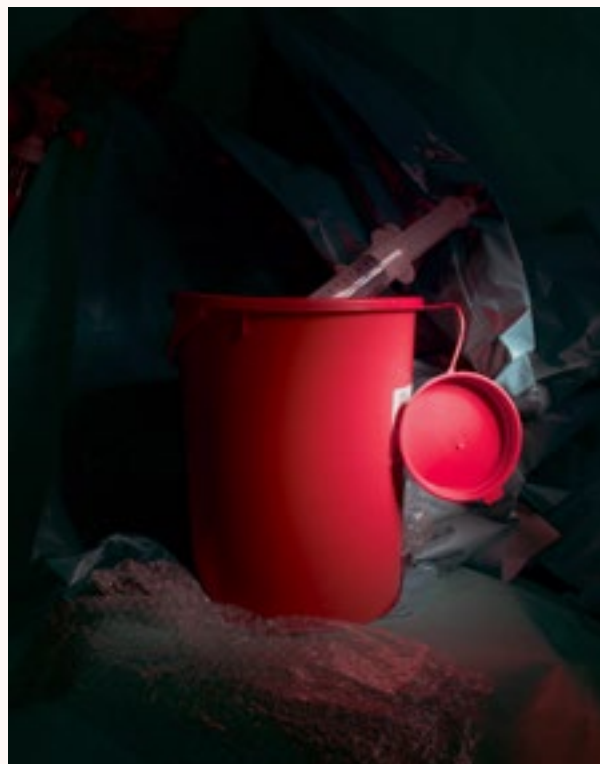

Zdjęcia uczestników warsztatów fotograficznych

**Jola
Hauer**

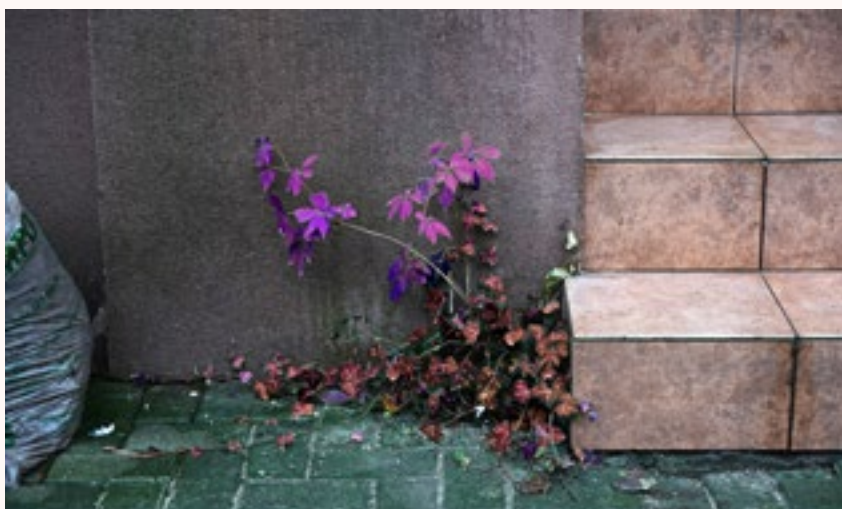
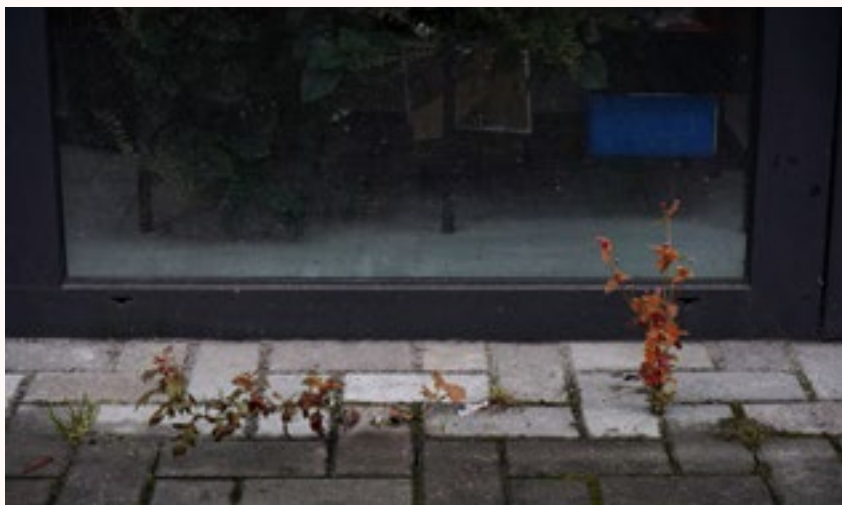

**Helena
Malak**

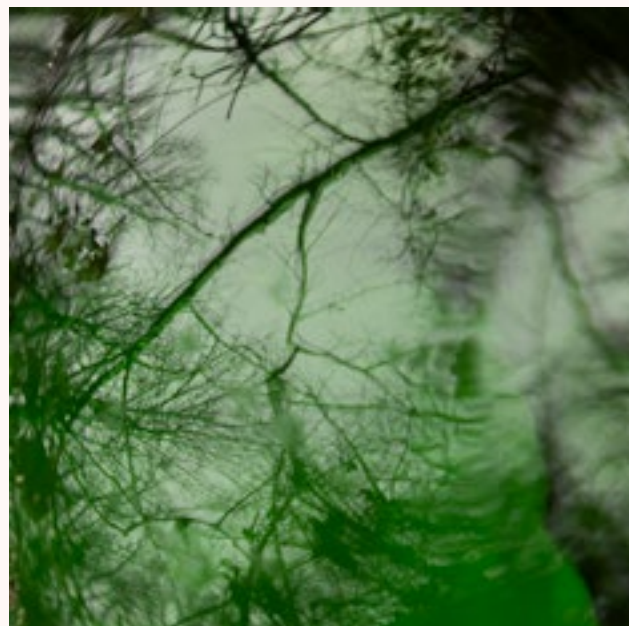
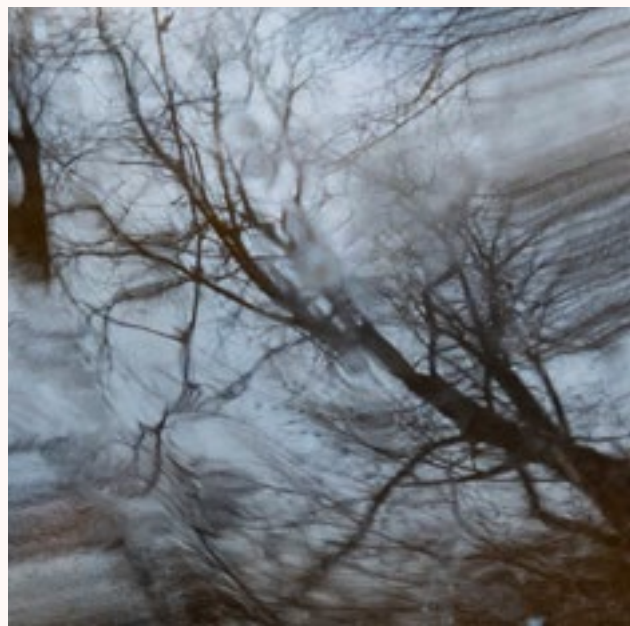
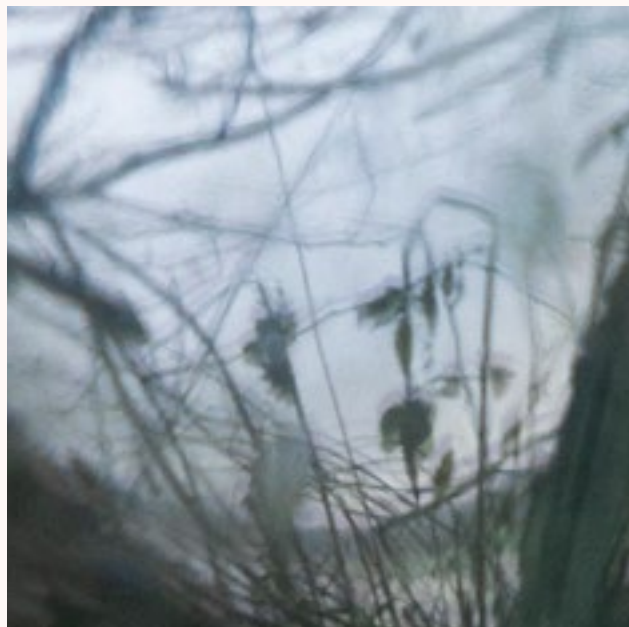
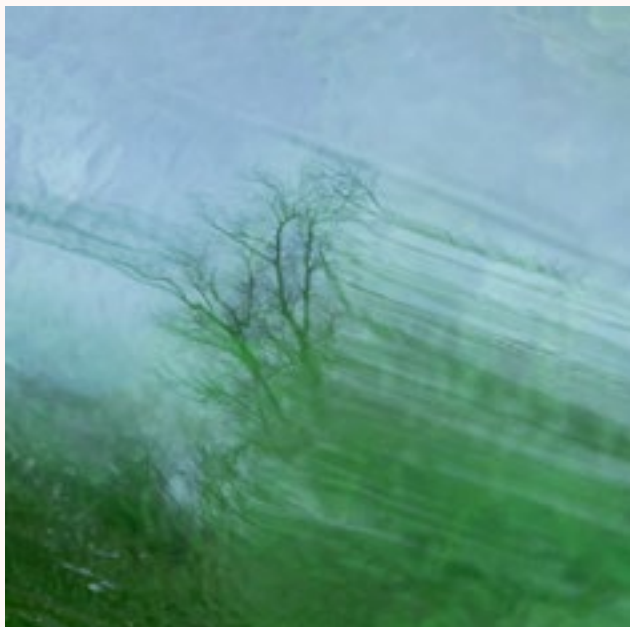

**Magdalena
Niezabitowska-
-Krogulec**

**Tomasz
Orłowski**

**Marta
Wróbel**

Barbara
Zalewska

Opisy projektów uczestników warsztatów fotograficznych

Helena Malak

***Dziki rośliny w miastach: inwentaryzacja
rekolonizacji roślinności, Kraków 2023***

Co robimy z życiem, które próbuje oprzeć się betonowi?

Skanuję rośliny za pomocą aplikacji i wykorzystuję zebrane dane do ich inwentaryzacji (data, ulica, kod pocztowy, kierunek wzrostu itp.) i wprowadzam je do Photoshopa, jakby były wskazówkami dotyczącymi ich tożsamości.

Wprowadzone w celu wzbogacenia naszych ogrodów botanicznych, rośliny te są obecnie inwazyjne i bardzo odporne. Sprawiając, że pojawiają się ponownie, kwestionuję nasze powiązania z tymi „roślinnymi odpadami”, które przeganiamy z naszych ogrodów i chodników.

Jola Hauer Czerwone

Czerwone to worki wypełnione śmieciami, które zostają po każdej, nawet małej operacji. Średnio od 2 do 5 worków. W każdym znajduje się od 3 do 5 kg odpadów medycznych. Śmieci potrzebne i niekontrowersyjne. W pełni akceptowane.

Magdalena Niezabitowska-Krogulec

Przez

Co zostawiamy po sobie? Czy natura przetrwa, gdy nas już nie będzie? Jaki ślad odbija na niej każde z pokoleń?

Obrazy te są dokumentacją fotograficzną świata roślinnego, a dokładniej – jego odbicia w butelkach porzuconych na brzegu Wisły. Na obszarze objętym ochroną w ramach programu „Natura 2000”.

Tomasz Orłowski

Zardzewiałe szyny i koła: Miejska ekologia wśród zapomnianych reliktyw

---

Projekt zwraca uwagę na problem odpadów przemysłowych i samochodowych, jednocześnie ukazując, jak natura powoli przejmuje kontrolę nad tym, co kiedyś było symbolem postępu. Te porzucone, często zardzewiałe pojazdy, zarówno ukryte w zacisznych miejscach natury, jak i zapomniane na osiedlach miejskich, opowiadają historię o tym, co pozostawiliśmy za sobą.

Marta Wróbel

Paradoks opakowań

Opakowania na żywność stanowią połowę wszystkich odpadów z tworzyw sztucznych. Dzięki nim mamy „bezpieczną żywność bez kłopotu”, której ilość na rynku ciągle rośnie. Bezpieczeństwo kontaktu żywności z plastikiem mają zapewnić odpowiednie wytyczne i przepisy, które wyznaczają coraz bardziej rygorystyczne limity migracji szkodliwych substancji (Rozporządzenie Komisji (UE) nr 10/2011 z 14 stycznia 2011 r., z późniejszymi zmianami). Niestety ilość i rodzaj związków przenikających z opakowań do żywności są często nieznane i nie do przewidzenia. Rezygnacja z opakowań produktów spożywczych nie jest obecnie możliwa, ale nauka wciąż poszukuje w pełni ekologicznej alternatywy, którą można by zastąpić plastik. Czy jednak wszystkie plastikowe opakowania żywności są konieczne?

Barbara Zalewska

Zakupy online a ŚMIECI?

Ekologia dla jednych jest nauką biologiczną, dla innych – geograficzną, a jeszcze inni poszerzają ją o problematykę ochrony środowiska i krytykują nadmierny konsumpcjonizm jako jeden z powodów „kłopotów ekologicznych”.

Oto przykład:

Dwie dorosłe osoby w jednym z krakowskich mieszkań siadają w sobotę wieczorem przed laptopem i w ciągu 20–30 minut zamawiają zakupy spożywczo-gospodarcze online z dostawą do domu. Następnego dnia, w niedzielę rano, zamówienie jest już w mieszkaniu. Po rozpakowaniu dostawy para z radością prezentuje torby papierowe z recyklingu, w których dostarczono zakupy.

A co stanie się z mnóstwem pozostałych opakowań?

Jak segregować odpady domowe?

Jak sprawić, aby wszystkie weszły do recyklingu?

Odbiór odpadów online?

Edukacja i dobra organizacja domowych i osiedlowych śmietników?

Czas trwania: 3 h

Potrzebne materiały: kartki, długopisy, dostęp do Internetu, projektor do wyświetlenia fotografii

Przed spotkaniem: warto uprzedzić uczestników o konieczności posiadania telefonu podczas zajęć

Do współpracy przy części opisowej projektu chcieliśmy zaprosić osobę, która w swojej działalności podejmuje tematy związane z ekologią i dla której ten temat jest ważny. Zdecydowałyśmy się zaangażować Krzysztofa Story, dziennikarza poruszającego kwestie społeczne oraz relacje człowieka z naturą.

Założyłyśmy, że podczas warsztatów chcemy poddać interpretacji zdjęcia powstałe podczas pierwszej części projektu, czyli warsztatów fotograficznych z Rafałem Siderskim. Zastanawiało nas to, jak kwestia odpadów jest odbierana i rozumiana przez osoby w różnym wieku, a tym samym z różnym doświadczeniem życiowym. Tak zrodził się pomysł, by zajęcia przeprowadzić dla dwóch różnych grup odbiorców – seniorów oraz młodzieży.

Podczas warsztatów Krzysztof Story podzielił się swoim doświadczeniem i wprowadził uczestników i uczestniczki w tajniki swojej pracy. W trakcie pisania tekstów dziennikarskich ważne jest udzielenie odpowiedzi na pytania:

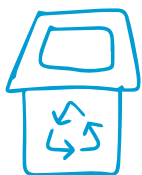
- Kto (to zrobił)?
- Co (się wydarzyło)?
- Kiedy (to się stało)?

- Gdzie (wydarzenie się odbyło)?
- Dlaczego (to się stało)?

W ramach warsztatów staraliśmy się skupić przede wszystkim na ostatnim pytaniu: dlaczego? Zastanawialiśmy się, jak podczas tworzenia tekstów wykorzystać własną wrażliwość i emocje, jednocześnie dbając o rzetelność.

Podczas warsztatów dla młodzieży obejrzelismy kilka zdjęć z warsztatów fotograficznych i jako ćwiczenie pisarskie próbowaliśmy sobie wyobrazić, że prezentowane zdjęcia są częścią wystawy fotograficznej w MuFo. Z efektami pracy uczestników i uczestniczek można zapoznać się na stronach tej publikacji.

Projekt rozpoczął się od warsztatów ekologicznych, które poprowadziła Monika Krysztofińska. Wzięli w nich udział uczestnicy i uczestniczki pierwszej, fotograficznej części. Podjęliśmy taką decyzję, ponieważ zależało nam na kameralnej atmosferze warsztatów. Zaproszenie wszystkich uczestników projektu nadałoby spotkaniom charakter bardziej wykładowy i mogłoby utrudnić ich prowadzenie. Z perspektywy czasu widzimy jednak, że warto byłoby zaangażować do działania wszystkich uczestników projektu od samego początku. Być może dobrym rozwiązaniem byłoby przeprowadzenie warsztatu merytorycznego o odpadach dla każdej z grup odrębnie lub rozważyć inną formę zajęć, aby wprowadzić wszystkich w kwestie związane z odpadami i uwrażliwić na główny wątek projektu.

fot. Jola Hauer

Zdjęcia z warsztatów z Krzysztofem Story

fot. Maria Wąchała-Skindzier, MuFo

Teksty uczestników warsztatów dziennikarskich

Marta Cipińska

Cienka granica tworzyw

Anny Kowalskiej*

Folia a skóra... i słyszysz szelest torebki ze sklepu na B czy na L, gdy twoja babcia przynosi zakupy o 5 kilo cięższe niż norma dobową dźwigania dla dorosłej kobiety. Swędzą ją potem przedramiona, nadal widać na nich odcisnięte linie plastikowych uszu.

Papier a liście... rozplywa się smak lasu na wycieczce rowerowej, lato się kończy, popijasz ciepłą herbatkę z termosu. Jej torebka może tam wróci, ale już nie na rowerze, bez ciebie.

Metal a drewno... bolą stopy, bo z plaży wchodzisz boso na chodnik, zaraz piasek trzeszczy między palcami, zostawisz go trochę w pociągu w drodze do domu, trochę wytrzepiesz za rok z plecaka.

Szkło a śnieg... nie rozpuści się w zimną paczkę ten wór szklanych butelek po winie po ostatniej domówce, nie spadnie cicho do dźwięków kolędy, może potłucze się w zielonym kontenerze i poczeka na swoją wiosnę.

Tworzywa zostają, zasiane, ale nie kwitną, nie więdną, nie trzeba ich podlewać. Kowalska zmusza nas, by spojrzeć na ich trwałość, na ich bunt przeciwko cyklowi rocznemu, na niezważanie na porę roku czy pogodę za oknem. Może nie musimy czekać aż roboty staną się silniejsze od człowieka – może już stworzyliśmy to, co zostanie i dłużej.

*nazwisko zmyślone

Małgorzata Bacewicz

Nowy pomysł na stare wagony

Stare wagony na terenie parowozowni Kraków Płaszów od wielu lat zarastają zielenią. Czy jest jakiś pomysł na nowe życie dla tego miejsca? Jedną z koncepcji jest utworzenie tam parku. Zwróciliśmy się z propozycją do Prezydenta Miasta Krakowa o wykupienie terenu od PKP. Niestety nie ma obecnie funduszy. Nasuwa się pytanie, czy jakiś deweloper nie podjął już kroków w sprawie zagospodarowania przestrzeni. Udaliśmy się z wizytą do zarządu PKP. Odpowiedź sugerowała brak zainteresowania sprzedażą. Czyli jednak grozi nam zabetonowanie. Może okoliczni mieszkańcy zawnioskują o projekt stworzenia parku w ramach budżetu obywatelskiego?

Natalia Nowak

Cena antropocenu

Od ubiegłego tygodnia w krakowskim Muzeum Fotografii możemy obejrzeć wystawę młodych fotografów zatytułowaną „Kwiaty antropocenu”. W jaki sposób autorzy zdjęć portretują owe kwiaty? Już na pierwszy rzut oka widzimy, co jest motywem przewodnim wystawy – fotografowie i fotografki przy pomocy surowej formy, kładąc nacisk na treść, ukazują ogródek stworzony przez współczesną cywilizację, opartą na bezrefleksyjnym konsumpcjonizmie. Tytułowe kwiaty, które są wynikiem naszej działalności, służą tu jako symbol zdegenerowanej przez człowieka biosfery, która okazuje się nie dorównywać tej naturalnej. Któż wzdychałby na widok trójkątnych torebek po herbacie typu „piramidki”, gruszki w pomiętej foliowej siatce z supermarketu czy brunatnozielonych szklanych butelek, wystających spod świeżo spadłego śniegu. Czy oznacza to, że powinniśmy zmienić nasze zapatrywania estetyczne, a może raczej działania?

A zatem możemy już mówić o rewolucji w sztuce na skalę krajową? Przyjrzyjmy się nieco bliżej danym, by przekonać się, jak bardzo płodnymi artystami jesteśmy w przełożeniu na liczby. Szacuje się, że w ciągu roku (dane na rok 2022) wytwarzamy w naszych gospodarstwach domowych łącznie blisko 12 mln ton odpadów, z czego aż 355 kg przypada na jednego miesz-

kańca naszego kraju. Jest to co prawda znacznie mniej niż wynosi średnia europejska, bo ta – jak podaje Eurostat – to około 500 kg per capita.

Barbara Warchocka

Co może energiczna kelnerka!

Uczestnikom warsztatów ekologicznych zaprezentowano na dużych kolorowych slajdach trzy fotografie. Dwie z nich – ukazując brzydotę i zaniedbanie podmiejskiego krajobrazu – wywoływały w Barbarze ewidentnie ponure skojarzenia. Trzecie zdjęcie mogło wzbudzać tylko pozytywne emocje. Utrzymane w tonacji miodowych odcieni, emanowało ciepłem, a przy odrobinie wyobraźni – korzennym aromatem. Herbaciane, stożkowate żagłówekczki istniały obok siebie w regularnym, falującym porządku. Zapatrzona – rozmarzyła się.

Chwileczkę... Czy to czasem nie torebki po wypitej przez bywalców kawiarni herbaty? Układała je tak finezyjnie ta bujająca w obłokach kelnerka, która jeszcze wczoraj tu pracowała!

Myślenie jej następczyni było zorientowane zupełnie inaczej, ekologicznie! Już następnego dnia rzuciła szefowi na stół projekt rozwiązania ważkiego problemu, którego oni wcześniej w ogóle nie dostrzegali. Projekt określał, kto, gdzie i kiedy będzie zaopatrywał lokal w rozmaite gatunkowo herbaty pakowane wyłącznie luzem, ekologicznie, w zgrabne papierowe torebki.

Kiedy szef podniósł wzrok na dziewczynę, ujrzał twarz domagającą się jednego: natychmiastowego podpisu. Poczuł, że nie pozostawiono mu wyboru. Sięgnął po długopis i na przedłożonym dokumencie wykaligrafował swoje nazwisko.

Bożena Gutowska

Kłody na szlaku rowerowym...

Na kolejnym odcinku budowy trasy rowerowej Green Velo, łączącej południe naszego kraju z Bałtykiem wzdłuż wschodniej granicy prace zostały wstrzymane.

Przeszkoda pojawiła się na odcinku Wasilków–Czarna Białostocka. Problemem jest pozostawiony, wiele lat temu, na bocznicy kolejowej pociąg towarowy, który służył do transportu drewna.

Władze Białegostoku, które szczytą się tytułem rowerowej stolicy Polski, są zaniepokojone przerwaniem prac na tym właśnie odcinku. Ta trasa udostępniłaby do zwiedzania podlaski Szlak Rękodzieła Ludowego.

Dyrektor PKP w wywiadzie udzielonym w regionalnej stacji radiowej odpowiedział, że zarówno bocznicą, jak i pozostawiony na niej sprzęt leżą w gestii Lasów Państwowych. Z kolei rzecznik prasowy LP tłumaczy, że Lasy Państwowe nie posiadają ani prawnych, ani technicznych możliwości usunięcia z torów tego pociągu.

Spór trwa.

Cierpią na tym zarówno wielbiciele sportów rowerowych, jak i mieszkańcy, którzy utrzymują się ze świadczenia różnych usług turystycznych.

Elżbieta Tomczyk-Miczka *Zamęt*

W starej, zdewastowanej części parowozowni Kraków Płaszów ma szansę powstać instalacja artystyczna wykorzystująca postindustrialny charakter tego miejsca. Grupa Artystyczna „Zamęt” przystępuje do realizacji projektu przedłożonego z sukcesem w budżecie obywatelskim dzielnicy i ogłasza otwarty konkurs na koncepcje graficzne nawiązujące do lokalnych tradycji kolejnictwa. Realizacja projektu przewidziana jest na lata 2024–2025. Po jego zakończeniu mieszkańcy zyskają strefę do rekreacji, kreatywnych działań i artystycznych wydarzeń, pod nazwą „Park Kolejowy”. Będzie to już dziewiąte miejsce stworzone w ostatnim pięcioleciu przez Grupę Artystyczną „Zamęt” we współpracy z Gminą Miejską Kraków. Dzięki takim przedsięwzięciom zaniedbane tereny poprzemysłowe zamieniane są w przestrzeń przyjazną mieszkańcom – informuje Jan Krępy, lider „Zamętu”.

Kacper Wielgus

Fotografia o problemie konsumpcji

Dnia 14 grudnia w krakowskim Muzeum Fotografii przy ulicy Rakowickiej została zaprezentowana nietypowa ekspozycja prac fotograficznych. Przedstawia ona abstrakcyjne zdjęcia wykonane przez uczestników zajęć pracowni fotograficznej w miejscowym Pałacu Młodzieży.

Prace w niecodzienny sposób poruszają tematykę nieodpowiedniego stosunku ludzi wobec środowiska, a także uświadamiają nam narastające problemy ery konsumpcjonizmu. Wystawę tworzą cztery zdjęcia wykonane przez czterech autorów, z których każdy posługuje się innym stylem fotografowania. Można zauważyć fotografię artystyczną, dokumentalną, produktową oraz pejzaż. Mimo tej różnorodności, wystawa tworzy jedną całość nakłaniającą nas do refleksji i pogłębienia naszej wiedzy o dzisiejszych formach ekologii.

Niestety świadomość zagrożenia, jakim jest zaśmiecanie środowiska, nie przekłada się na ilość wyrzucanych odpadów. Według danych GUS, masa odpadów komunalnych zebranych w 2020 roku wyniosła 12,8 mln ton i była o ponad 2% wyższa niż w roku poprzedzającym. Z obliczeń wynika, że na jednego mieszkańca Polski przypadało średnio 342 kg zebranych odpadów komunalnych. Nasuwa się więc pytanie: Czy moje stara-

nia dla środowiska mają sens? Jak najbardziej! Pamiętajmy, że zdrowie naszej planety jest interesem nas wszystkich. Dlatego namawianie do działań ekologicznych jest ważne dla przyszłości naszej oraz kolejnych pokoleń.

Na zakończenie

Jeśli macie pytania, uwagi, coś Was nurtuje i potrzebujecie merytorycznego wsparcia, możecie się z nami skontaktować:

edukacja@interzero.pl

edukacja@mufo.krakow.pl

Dzielcie się z nami również efektami Waszej pracy. Jesteśmy bardzo ciekawe i ciekawi, do czego zainspirował Was nasz projekt.

Projekt edukacyjny „Obieg zamknięty. Odpady w fotografii” współtworzyli_ły:

Monika Krysztofińska (Interzero), Maria Masternak i Anna Sidorska (MuFo) –

inicjatywa, koncepcja, koordynacja i prowadzenie warsztatów wprowadzających

dr Rafał Siderski – prowadzenie warsztatów fotograficznych

Krzysztof Story – prowadzenie warsztatów dziennikarskich

Publikację edukacyjną „Obieg zamknięty. Odpady w fotografii”

przygotowali_ły dla Was:

Monika Krysztofińska, Maria Masternak i Anna Sidorska – koncepcja i teksty

dr Rafał Siderski – tekst wstępny

Krzysztof Story – tekst wstępny

Anna Sorówka-Łach – redakcja i korekta

Nina Gregier – projekt graficzny i skład

Projekt realizowany w ramach współpracy **Interzero Organizacja Odzysku**

Opakowań S.A. i Muzeum Fotografii w Krakowie.

Projekt finansowany przez Interzero Organizacja Odzysku Opakowań S.A.

w ramach publicznych kampanii edukacyjnych.

Wydawca:

Muzeum Fotografii w Krakowie – Instytucja Kultury Miasta Krakowa

ul. Rakowicka 22A, 31-510 Kraków

tel. +48 12 3957042

e-mail: sekretariat@mufo.krakow.pl

mufo.krakow.pl

© 2024 Muzeum Fotografii w Krakowie

© 2024 Interzero

ISBN: 978-83-89177-89-6

